

УДК 394.2:001814 (477.73)

Мицик Сергій,
 ORCID iD 0000-0002-2692-2391
 кандидат культурології,
 доцент кафедри теорії й методики
 мовно-літературної та художньо-естетичної освіти
 Миколаївський обласний інститут
 післядипломної педагогічної освіти
 вул. Адміральська, 4-а, 54001, м. Миколаїв, Україна
 serhii.mytsyk@moippo.mk.ua

СПЕЦИФІЧНІ РИСИ МІСЬКОЇ СВЯТКОВОЇ КУЛЬТУРИ МИКОЛАЇВЩИНИ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.

У статті автор робить спробу дослідити специфічні риси міської святкової культури Миколаєва кінця ХІХ – початку ХХ ст. Досліджуючи феномен святкової культури Миколаєва, автор акцентує увагу на специфіці геосоціокультурної динаміки краю, впливі церковного братства на святковий простір міста, святковому дозвіллі заможних шарів населення міста та ролі благодійних і громадських товариств в організації святкового дозвілля бідного населення міста.

Ключові слова: місто; міське свято; народне гуляння; простір дозвілля; святкова культура; святковий простір; свято.

© Мицик С. В., 2020

Вступ. Міська святкова культура – настільки ж прадавній феномен, як і саме місто. Генетично пов'язане із сільською фольклорною традицією міське свято вже в часи прадавніх цивілізацій мало свої специфічні риси: більший просторовий масштаб, масовість, видовищність, ігрове перекидання соціальної ієрархії й порушення деяких табу. Тисячоріччя тому святкове дійство могло ухвалювати досить різноманітні форми: від жертвопринесення, бенкетів і карнавалів – до тріумфальних військових ходів і лицарських турнірів. Перун шанувався та звеличувався князівсько-дружинними верствами, міське торгове населення поклонялося Велесові – богові земного достатку, опікунові купецтва та торгівлі, про вірування ж сільського населення взагалі мало що відомо. Відомості про останні містяться в етнографічних матеріалах: народних легендах, звичаях, переказах тощо (Аничков Е. В., 1903).

Нині питання становлення міської

святкової культури досить активно вивчають вітчизняні культурологи та історики на всеукраїнському та регіональному рівнях. Серед досліджень усеукраїнського рівня заслуговують на увагу праці А. Курочкина, Н. Гогохія, Т. Гаєвської, С. Безклубенко, О. Лиманської, О. Панькової та ін. Регіональний аспект розвитку святкової культури Миколаївщини висвітлено в працях В. Дрізо, О. Шпачинського, А. Затуряна та ін. Чимало досліджень та наукових статей висвітлюють питання діяльності деяких міських громадських об'єднань та благодійницьких організацій, зокрема праці Ю. Гузенка, В. Шкварця, В. Щукіна. Діяльність громадських і культурно-мистецьких товариств Миколаївщини кінця ХІХ – початку ХХ ст. розглянуто в дисертаційних дослідженнях миколаївських істориків-краєзнавців О. Караульної, Т. Березовської, Н. Крижанівської та ін. Але жоден із вищеназваних дослідників не визначає в своїх дослідженнях міське свято як провід-

ну рушійну силу впливу на людську свідомість у рамках міської святкової культури Миколаївщини в цілому.

Вивчення цього досвіду, безсумнівно, має важливе практичне значення для сучасного суспільства і зумовлює актуальність теми статті.

Об'єктом дослідження є культура Миколаївщини кінця XIX – початку XX ст., а предметом – міська святкова культура Миколаївщини кінця XIX – початку XX ст.

Мета статті полягає у виявленні специфічних рис міської святкової культури Миколаївщини кінця XIX – початку XX ст.

Завдання – визначити чинники формування феномена міської святкової культури на краєзнавчому матеріалі Миколаєва: геосоціокультурну динаміку краю, вплив церковного братства та роль благодійних і громадських товариств в організації святкового простору міста.

Виклад основного матеріалу. Міська культура (культура міста, індустріальна культура, урбанізована культура) – це культура великих і середніх несільськогосподарських поселень, звичайно великих індустріальних і адміністративних центрів.

Поява міста як центру промисловості та торгівлі, осередку закладів культури й освіти спричинила формування нових реалій: особливого міського побуту, менталітету населення; а також – особливої святкової культури. Нерідко спостерігаємо протиріччя між нею та традиційною сільською святковістю. Міські свята, насамперед святкові акції в просторі мегаполіса, утворюють особливий «інтерфейс» урбаністичної культури.

Місто як сукупність різнорідних елементів (різні соціальні групи, національності, форми діяльності) із часом формує палітру міських свят, які поступово утворюють особливу систему, складову святкового календаря міста. Сформований святковий календар стає своєрідною народною пам'яттю та святковим літописом міста. Причому тут важливу роль відіграють місцеві тематичні або «специфічні» (за О. Бу-

діною, Е. Келлер) свята, що ґрунтуються на подіях історії саме цього міста та відтворюють саме його специфіку (Будина О. Р., с. 9).

Міський святковий календар базується на традиційному календарі, основу якого складають народні та релігійні свята. Традиційний святковий календар є результатом тривалого культурного процесу, його структура і форма безперервно розвиваються й удосконалюються.

Багатолюдні гуляння і свята завжди входили у міський побут, але протягом тривалого часу повністю копіювали селянську традицію: влаштовувалися в ті ж календарні терміни і в тих же формах (ряджені на святках, катання на конях і з крижаних гір на Масницю, гойдалки на Великдень, плетіння вінків і хороводи «на природі» на Трійцю тощо). Самі гуляння називалися в народі «під горами» чи «під гойдалками». Тим більше що тут є свої закономірності. Так, для великих міст, наприклад Миколаєва, актуальне розмежування понять «народне свято» й «народне гуляння». Народне свято своїм походженням сягає вглиб століть і найтісніше пов'язане із сільською аграрною культурою й фольклорним типом мислення. Воно будується на повторюваності й локальній традиції, на включеності людей в обрядову сутність календарного свята.

Міська культура перетворила народне свято в народне гуляння, у якому змінився зміст головних елементів: замість обряду – гра, замість локальної традиції – масова усереднена культура, а фольклорне осмислення свята заміняється потребою загальних веселощів, святковою об'єднаністю й перемиканням з буднів у свята. Тому народне гуляння близьке до майданного ярмаркового гуляння – породження міста (Будина О. Р., 1989, с. 97).

У Миколаєві вже у XIX ст. склад населення являв собою різностанові й різноетнічні групи, їхня строкатість і непоєднаність були головною характеристикою свята, його стилістичним ключем, адже гуляння за своєю суттю не може створити

єдиного святкового колективу з однаковими традиціями й установками, який є в класичному народному святі.

Обладнанням у місті балаганів і ярмаркових майданних споруд займалися спеціальні артілі теслів, малярів і ін., працювали спеціальні професійні увеселителі, за дотриманням порядку стежили професійні поліціанти, окремі люди забезпечували заклади їжею та напоями й багато чого іншого (Будина О. Р., 1989, с. 99).

Протягом розглянутого історичного періоду Миколаївщина стає ареною інтенсивних міжнаціональних процесів, у яких беруть участь представники багатьох народів, які відрізняються один від одного своїми звичаями, характером, рівнем національної самосвідомості, господарського і культурного розвитку. Кожен із представників цих народів уніс неповторні риси в загальну картину життя краю.

Таким чином, специфічна геосоціокультурна динаміка краю стала підґрунтям для формування регіональної культури. Основним його джерелом виявилася художня культура поліетнічного населення. Традиційна народна культура, зокрема пісенність, допомагала представникам різних етносів зберігати національну свідомість і культуру.

В умовах своєрідної культурно-географічної області кожна з етнокультур збагачувалася не тільки за рахунок саморозвитку, а й завдяки взаємодії з іншими як спорідненими, так і генетично віддаленими етнокультурами. Традиції доміантної в регіоні української співацької культури складались і розвивались у тісному контакті з музичною культурою інших національностей. У формуванні Причорноморської музичної, зокрема народнопісенної культури певну роль відіграли локальні традиції із центрального, східного, північного та західного регіонів України. Тобто на території Миколаївщини в розглядуваний період зосередились якщо не компактно, то в дисперсному стані всі основні зразки регіональних українських етномузичних традицій. Гуртовий народний спів регіону

(прообраз майбутнього народно-хорового виконавства) став основним носієм специфічної інтегративної Причорноморської народнопісенної культури (Шитюк М. М., 2010, с. 32–33).

Із-поміж державних свят значилися різні дати, пов'язані з життям царської родини. У Миколаєві вони проводилися за вивіреним ритуалом, обов'язковим для здійснення в усіх містах. 21 лютого 1913 р. в Російській імперії відзначали 300-ліття родини Романових. Урочистості з цієї нагоди відбулися й у Миколаєві, у них очевидна загальноприйнята схема організації державного свята, яка обов'язково включала такі елементи: богослужіння, участь міської влади, військовий парад, хода центральними вулицями духівництва, чиновників, учнів та інших мешканців міста, народні гуляння (Развлекательная культура России XVIII–XIX вв.: очерки истории и теории, 2000).

Одним із важелів церкви в реалізації її прагнення опанувати духовне життя вірян за межами храмів були церковні братства. Сподіваючись узяти під свій контроль громадську активність, що виявилася наприкінці 50-х – на початку 60-х років, і спрямувати її в сприятливе для режиму русло, влада ще в 1864 р. затвердила основні правила для заснування православних церковних братств і положення про церковні попечительства. 16 серпня 1880 року на честь 25-річчя царювання Олександра II за активної участі архієпископа Платона Городецького (1803–1891) в Одесі створене Свято-Андріївське братство, метою якого було поширення в народі православно-християнського вчення і протидія усіякій «омані», що спотворює християнське вчення. Здійснення цієї мети обмежувалося активною боротьбою проти сектантства й розколу через друкування й видання брошур і листків та здійснення місіонерської діяльності серед населення. Зі зміцненням матеріального становища братство протягом 80–90-х рр. XIX ст. розширило способи досягнення поставленої мети. Почали відкриватися прилюдні чи-

тань в Одесі, Миколаєві, Херсоні та в інших населених пунктах єпархії, у недільні та святкові дні при церквах проводилися бесіди, засновувалися церковно-громадські бібліотеки для читання і поширення (книг, ікон і картин релігійного змісту. 5 березня 1903 року було створене Миколаївське відділення цього братства, головою якого став протоієрей Різдво-Богородичного собору М. Автономов, і розташовувалося воно в Соборному домі.

Уся ця зовні бурхлива церковно-релігійна діяльність, однак, мала дуже слабкий коефіцієнт корисної дії у плані «духовного єднання» православних. Тому в обстановці спаду революційної активності на початку 80-х років здійснюється серія релігійно-церковних заходів, спрямованих на те, щоб збудити релігійний ентузіазм чи принаймні зупинити процес «охолодження». Звернення до історії церкви покликане було зміцнити її авторитет, що похитнувся. Ще 1863 року вийшов указ про щорічне святкування 11 травня дня пам'яті Святих Преподобних першовчителів Кирила і Мефодія. Відзначається низка пишних ювілеїв: 6 квітня 1885 р. святкується 1000-річчя пам'яті Кирила і Мефодія; у 1888 р. урочисто відзначається 900-річчя прийняття християнства на Русі.

Місцевий масштаб таких свят дає нам опис миколаївського протоієрея П. П. Єланського: «...на Соборній площі з 10 години ранку почала збиратися маса народу; до 12 години сюди ж почали сходитися священнослужителі всіх міських церков хресним ходом. До того ж часу прийшли на площу хресним ходом Усі учні урядових і міських навчальних закладів зі своїх церков на чолі зі своїми церковнослужителями і навчальним начальством і зайняли задалегідь визначені місця, а інша частина площі була зайнята місцевими військами. Рівно о 12 годині дня в наметі, обвішаному національними прапорами і встановленому на площі міським громадянським керівництвом, почався і через півгодини закінчився молебень. До початку цього молебню у Миколаївському Адміралтейському

соборі в присутності виконуючого обов'язки головного командира Чорноморського флоту і портів і Миколаївського Військового губернатора І. О. Дефабра, багатьох адміралів, генералів, штабс- і обер-офіцерів, міського голови й інших представників міського громадянського керівництва і численної публіки було прочитане звернення Святого Синоду про святкування пам'яті Святого Першовчителя слов'янських народів рівноапостольного Мефодія» (Релігійні організації на Миколаївщині: історія та сучасність : наук.-попул. довід., 2001, с. 21).

Одним із важливих елементів міських свят були придворні й великосвітські бали та маскаради, які мали давню традицію. Із часом організація балів та маскарадів втратила суто світський характер і стала доступна майже всім мешканцям міста Миколаєва. Місцем проведення публічних балів і маскарадів слугувала зала миколаївського Міського зібрання. Миколаївське Міське зібрання було засновано 11 листопада 1862 р. для громадського проведення часу з «користю прилично й зручно» (Устав Городового собрания в городе Николаев, 1870, с. 1).

У другій половині XIX ст. все більшої популярності в суспільстві набувають Публічні бали на користь нужденним. Публічними маскарадами, концертами й балами вважалися свята, що вимагають плати за вхід або спеціального дозволу поліції.

Якщо обладнання подібних свят було своєрідним світським зобов'язанням для людини вищого світу, то участь у благодійних ритуалах була його моральним обов'язком.

На відміну від інших світських церемоніалів бальний ритуал не тільки контролювався указами верховної влади, але й своєю появою зобов'язаний царським розпорядженням (Захарова О. Ю., 2001).

Публічні бали з лотереями, базарами, аукціонами давалися благодійними товариствами й закладами з дозволу уряду й допускалися в дні, погоджені з Дирекцією Імператорських театрів; на Святому тижні (у ті дні, коли немає спектаклів), із Фоминого

тижня, за винятком постів, до останніх шести тижнів перед Великим постом.

Кожне благодійне товариство могло дати тільки один публічний бал у рік. Публічні бали для дітей і публічні свята із благодійним продажем допускалися з дозволу уряду в ті ж періоди, що і бали з лотереями, і не більше одного разу в рік.

Міські свята були маніфестацією соціальної спаяності суспільних груп. Їх відрізняє велика різноманітність. Об'єднання городян були певним чином і святковими співтовариствами – цех, гільдія, братерство збиралися переважно для богослужінь, процесій, карнавалів тощо.

Свята, з одного боку, підвищували престиж соціальних цінностей і норм, а з іншого – мали на меті підтвердити непопущність соціальної ієрархії, тому міські свята міщан носили чітко регламентований характер. У міських статутах численними були приписання щодо носіння зброї, характеру одягу, їжі, суми витрат городян на те або інше свято; регулювалася кількість гостей, кількість страв, які подавали, навіть товщина свічок. Усебічної регламентації зазнала поведінка учасників свят, а порушникам приписань загрожували штрафи, які надходили до міської скарбниці. Боротьба проти розкоші часто пояснювалася релігійно-моральними міркуваннями, але зрештою всі ці приписання мали на меті закріпити наявну стану диференціацію.

Святкове дозвілля заможних шарів міського населення України все більше втрачало пам'ятний зв'язок із національними культурно-побутовими обрядами й традиціями українського народу. У місті все частіше входили в моду звані обіди й вечори з бальними танцями зарубіжного походження. Останні сприяли процесу денационалізації значної частини українського дворянства. Але процес українського національного відродження, основою якого був розвиток української національної культури, спирався на міцні традиції народних мас.

Важливу роль у проведенні міських святкувань різного характеру відігравали

громадські об'єднання, зокрема благодійні. Наприкінці XIX – на початку XX ст. найбільшим як за кількістю членів, так і за фінансовими можливостями було Благодійне товариство, засноване в березні 1845 року, яке спочатку мало назву «Жіноче Благодійне товариство». У його статуті 1873 р. зазначалося, що воно ставить своєю метою надання коштів для покращання морального і матеріального становища місцевих бідняків, а також установа догляду за незаможними людьми похилого віку та безпритульними сиротами усіх станів (Державний архів Миколаївської області ф. 229, оп. 1, спр. 1807, арк. 149).

27 грудня 1874 року розпочало свою діяльність «Товариство допомоги незаможним особам, які прагнуть до освіти», що надавало грошову допомогу дітям, які вчилися в освітніх установах, для сплати за навчання, а також тим із них, які вчилися вдома, але в майбутньому могли бути прийнятими до вищих навчальних закладів (Державний архів Миколаївської області ф. 230, оп. 1, спр. 11003, арк. 14).

1875 р. засновано «Товариство для улаштування нічліжних притулків». Однак це Товариство діяло протягом десяти років, не маючи статуту, який був затверджений лише 20 грудня 1885 р. Перші загальні збори відбулися 16 лютого 1886 р., і в той же день це товариство почало своє офіційне життя. Його ініціаторами і засновниками були генерал-ад'ютант М. Аркас і генерал-лейтенант А. Перелешин, а почесними членами – контр-адмірал О. Мязговський та міський голова М. Леонтович (Очерк деятельности Николаевского общества ночлежных домов за 25 лет его существования (1886–1911 гг.), 1912, с. 4).

4 березня 1906 року були прийняті й «височайше затверджені» «Тимчасові правила про товариства і союзи». У цьому документі регламентувався порядок створення та діяльності різних громадських організацій, визначалася їхня структура, установлювалися єдині вимоги до них. З уведенням нових правил деякі товариства припинили своє існування, більшість пере-

реєструвалася, уносячи необхідні зміни до статутів.

Із січня 1906 р. існувало «Товариство допомоги робітникам міста Миколаєва, які залишилися без заробітку, та їхнім родинам». Із часом воно припинило свою діяльність, а всі кошти та нерухоме майно передані правонаступникові – «Товариству допомоги дітям нужденних робітників Миколаєва». На його кошти була відкрита безплатна школа, в якій навчалося сто сімдесят дітей (Гузенко Ю. І., 2000).

Із 1900 р. у місті діяло «Товариство трудової допомоги», яке займалося пошуками «посильного заробітку» для мешканців Миколаєва й навколишніх хуторів та «полегшенням умов їхньої роботи» (Державний архів Миколаївської області ф. 229, оп. 1, спр. 1807, арк. 408).

Товариствам надавалася можливість улаштувати публічні читання, вистави, концерти з дозволу керівництва і з додержанням установлених правил, а також розігрувати лотереї на суму не вище тисячі п'ятисот карбованців. Наприклад, 30 квітня 1891 р. правління Миколаївського Благодійного товариства звернулося до військового губернатора з проханням дозволити влаштувати на бульварі з дев'ятого травня щочетверга гуляння з двома хорами музики і з платнею за вхід до бульвару для дорослих по десять, дітей – п'ять копійок (Державний архів Миколаївської області ф. 230, оп. 1, спр. 12599, арк. 1.)

Іноді Благодійному товариству допомагав і миколаївський артистичний гурток. Так, 15 грудня 1891 р. у залі Миколаївського міського зібрання цим гуртком влаштовано святковий музично-літературний вечір (Отчёт Николаевского Благотворительного общества за 1900 г., 1901, с. 18). Варто принагідно зазначити, що відродження в наш час традицій благодійності та милосердя свідчить про духовне пробудження, зростання самосвідомості людей, утвердження принципів гуманізму в суспільстві. Адже благодійність – це діяльність, завдяки якій громадські та приватні ресурси добровільно спрямовуються їхніми влас-

никами для допомоги окремим соціально незахищеним групам людей, вирішення суспільних проблем, а також поліпшення умов громадського життя.

У кінці XIX – на початку XX ст. на території Миколаєва існувало чимало громадських організацій, товариств, аматорських об'єднань, які займалися концертною діяльністю, організацією свят, народних гулянь. Серед них можна виокремити такі: Товариство піклування про народну тверезість, Миколаївська громадська бібліотека, Комітет народних читань, Миколаївське міське зібрання, Відділення Імператорського Російського музичного товариства, Товариство садівництва тощо. Кожне товариство, організовуючи ті чи інші святкові заходи, ставило за мету вирішення конкретних завдань. Так, наприклад ліквідація безграмотності, популяризація книги, творчість літературних та музичних митців – мета діяльності Миколаївської громадської бібліотеки та Комітету народних читань; ліквідація пияцтва – Товариства піклування про народну тверезість тощо. Багато благодійних товариств організовували концерти, музичні вечори, народні гуляння для збирання коштів на утримання лікарень, сиротинців, притулків тощо. Наприклад, Товариство допомоги родинам нижчих чинів, яких призвали на військову службу у 1914 р. заробило від показу вистав, концертів, вечорів відпочинку 1993 крб 12 коп, що склало 2,5 відсотка від усього прибутку за 1914 р. (Гузенко Ю. І., 2006, с. 88).

Повертаючись до ключових особливостей міської святкової культури та узагальнюючи викладений матеріал, зазначимо, що онтологічно річний святковий цикл являє собою семіотичний «каркас» тієї або іншої соціально-політичної версії космогонічного міфу. У цьому сенсі, незалежно від ступеня десакралізації, міське свято рік у рік відновлює «зіпсований часом» (Еліаде М., 1994) соціально-політичний світоустрій поліса – будь то антична демократія, абсолютна монархія, комуністичний режим або суспільство споживання. Такі ритуалізовані торжества сутнісно є свя-

тами Міфу (космогонічного, історичного або соціокультурного). Свято Міфу відповідає основному визначенню свята (Ожегов С. В., 1912) як дня торжества на честь або на згадку певної видатної історичної події або особистості (культурного Героя).

Як бачимо, свято в міській культурі має особливий ритуал, символічний словник і знаковий «інструментарій» і завжди прив'язане до особливого «сакрального» місця або його культурно/політично зумовленого й семіотично легітимного просторового репрезентанта (особливо наочно цей принцип реалізується в релігійних практиках). У сучасній культурі святами Міфу, крім релігійних, є офіційні державні свята, присвячені формуванню держави, виникненню міст, здобуттю незалежності, прийняттю конституції тощо. Установлення чітких термінів свят додає емоційному життю людини особливої напруженості – очікування чогось особливого, урочистого відновлення. Будь-який вид людської діяльності у святковій ситуації емоційно забарвлений і, безсумнівно, приносить радість.

Отже, попри різні трактування змісту поняття святкової культури в науковій літературі, оптимальною вважаємо диференціацію міського свята на три компоненти: урочисто-офіційне, масово-розважальне і сімейно-побутове. Водночас через складність свята як явища культури, варто враховувати можливість розподілу свят за значущістю та масштабом проведення торжеств – на загальнодержавні й місцеві, за прилученням до них різних суспільних інститутів – на державні й церковні, за критерієм участі в них представників певних груп

населення – для дітей, молоді й дорослих тощо. Усі вони становлять собою ключові елементи єдиної міської святкової культури. В етнології також прийнято виділяти календарні й сімейні свята.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Очевидним – особливо в столичних містах – стає наростання, з одного боку, театралізації, реалізованої у форматах спектаклю, концерту, історичної реконструкції тощо, а з іншого – статичності так званих державних свят, аж до повної герметичності особливих локусів святкового простору, призначених тільки для міської еліти, в основному політичної.

Доводиться констатувати, що державні свята в сучасних великих містах не виконують однієї з найбільш важливих функцій формування й підтримки колективної національної ідентичності (Карпова Г., 2008).

Що ж до так званих професійних свят, то вони виявилися повністю деритуалізованими навіть у середовищі самих професіоналів і витиснутими на узбіччя соціального простору міської святкової культури. Сказане становить специфіку організації й проведення святкових заходів у сучасних містах. Місце й час проведення святкових дій регламентуються нормативними документами, а сама підготовка й проведення заходів здійснюється професійно підготовленими фахівцями.

Вектором подальшого дослідження розглядуваної теми вочевидь є можливість повернення святам у сучасних великих містах функцій формування й підтримки колективної національної ідентичності з урахуванням актуальних соціальних змін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аничков Е. В. Весенняя обрядовая песня на западе и у славян / Е. В. Аничков. – СПб : Тип. Имп. АН. Ч. I, 1903. – 434 с.
2. Будина О. Р. Город и народные традиции русских: По материалам Центр. р-на РСФСР / О. Р. Будина, М. Н. Шмелева ; Отв. ред. М. Г. Рабинович ; АН СССР, Ин-т этнографии им. Н. Н. Миклухо-Маклая. – М. : Наука, 1989. – 254, [1] с. ил.
3. Гузенко Ю. І. Діяльність благодійних товариств Миколаєва наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. / Ю. І. Гузенко // Наукові праці. – Т. 5. – Миколаїв : МФ НаУКМА, 2000. – С. 44–48.

4. Гузенко Ю. І. Становлення і діяльність громадських благодійних об'єднань на Півдні України в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. (на матеріалах Херсонської губернії / Ю. І. Гузенко. – Миколаїв : Іліон, 2006. – 232 с.
5. Захарова О. Ю. Светские церемониалы в России XVIII – начала ХХ в. / О. Ю. Захарова. – М. : ЗАО Изд-во Центрполиграф, 2001. – 329 с.
6. Карпова Г. Праздник в контексте социальных изменений: традиция и власть / Г. Карпова. – Саратов : изд.-во «Научная книга», ЦСПГИ, 2008. – 150 с.
7. Келлер Э. А. Праздничная культура Петербурга: Очерки истории. / Э. А. Келлер. – СПб. : Изд-во В. А. Михайлова, 2001. – 320 с.
8. Ожегов С. В. Словарь русского языка / С. В. Ожегов. – М. : Оникс-ЛИТ, Мир и Образование, 1912. – 1376 с.
9. Отчёт Николаевского Благотворительного общества за 1900 г. – Николаев : Типография бр. Л. и И. Белолипских, 1901. – С. 18. (23 с.)
10. Очерк деятельности Николаевского общества ночлежных домов за 25 лет его существования (1886–1911 гг.). – Николаев. Электрич. типолитография Л. и И. Белолипских, 1912. – 27 с.
11. Развлекательная культура России XVIII–XIX вв. : очерки истории и теории / Рос. акад. наук, Гос. ин-т искусствознания М-ва культуры Рос. Федерации ; ред.-сост. Е. В. Дуков. – СПб. : Д. Буланин, 2000. – 520 с.
12. Релігійні організації на Миколаївщині: історія та сучасність : наук.-попул. довід. / [Андріяш В. І., Багмет М. О., Бондаренко В. Д. та ін.]; Редкол. : Є. Г. Горбуров (відп. ред.) та ін. ; НАН України, Укр. акад. іст. наук, Миколаїв. облдержадмін. та ін. – Миколаїв : Вид-во МФ НаУКМА, 2001. – 245, [2] с. : іл., табл., [6] арк. іл.
13. Устав Городового собрания в городе Николаев. – Николаев : Типография Алехина и Богомола в Николаеве, 1870. – 27 с.
14. Шитюк М. М. Хорове мистецтво Миколаївщини кінець ХVІІІ – початок ХХІ століття / М. М. Шитюк, О. М. Петренко, Н. Є. Крижановська. – Миколаїв : Шамрай, 2010. – 153 с. : іл., табл., [4] арк. Фотоіл.
15. Элиаде М. Священное и мирское / М. Элиаде; Пер. с фр., предисл. и коммент. Н. К. Гарбовского. – М. : Изд-во МГУ, 1994. – 144 с.
16. Державний архів Миколаївської області ф. 229, оп. 1, спр. 1807, арк. 149.
17. Державний архів Миколаївської області ф. 229, оп. 1, спр. 1807, арк. 408.
18. Державний архів Миколаївської області ф. 230, оп. 1, спр. 11003, арк. 14.
19. Державний архів Миколаївської області ф. 230, оп. 1, спр. 12599, арк. 1.

СПЕЦИФИЧЕСКИЕ ЧЕРТЫ ГОРОДСКОЙ ПРАЗДНИЧНОЙ КУЛЬТУРЫ НИКОЛАЕВЩИНЫ КОНЦА ХІХ – НАЧАЛА ХХ СТ.

Мыцик Сергей,

*кандидат культурологии, доцент кафедры
теории и методики языково-литературного
и художественно-эстетического образования
Николаевский областной институт
последипломного педагогического образования
ул. Адмиральская, 4-а, 54001, г. Николаев, Украина
serhii.mytskyk@toippo.mk.ua*

В статье автор делает попытку исследовать специфические черты городской праздничной культуры Николаева конца ХІХ – начала ХХ ст. Изучая феномен празднич-

ной культуры Николаева, автор акцентирует внимание на специфике геосоциокультурной динамики края, влиянии церковного братства на праздничное пространство города, праздничном досуге состоятельных слоёв населения города и роли благотворительных и общественных учреждений в организации праздничного досуга бедного населения города.

Ключевые слова: город; городской праздник; народное гуляние; праздник; праздничная культура; праздничное пространство; пространство досуга.

SPECIFIC FEATURES OF THE URBAN FESTIVE CULTURE OF MYKOLAIV REGION IN THE END OF 19th – BEGINNING OF 20th CENTURY

Mytsik Serhiy,

Candidate of culturology (Ph.D.)

the Department of Theory and Methods

of Language, Literature, Art and Aesthetic Education

Mykolaiv In-Service Teachers Training Institute

4-a Admiralska Street, 54001, Mykolaiv, Ukraine

serhii.mytsyk@moippo.mk.ua

The article deals with the phenomenon of holiday culture and its specific features in Mykolaiv at the end of 19th – beginning 20th century. The author characterizes aspects of the social and cultural dynamic of the region, and church community influence on the celebratory atmosphere of the city. The article tells about festive leisure activities of rich social groups and role of charity and public societies in organizing holiday leisure activities for poor people of the city.

Keywords: city; city holiday; holiday; holiday culture, festival.

REFERENCES

1. Andriiash, V. I., Bahmet, M. O., Bondarenko, V. D. ta in. (2001). *Relihiini orhanizatsii na Mykolaivshchyni: istoriia ta suchasnist: nauk.-popul. dovid.* [Religious organizations in Mykolayiv region: history and modernity: popular science. argument.]. Mykolaiv: Vyd-vo MF NaUKMA (ukr).
2. Anichkov, E. V. (1903). *Vesennjaja obrjadovaja pesnja na zapade i u slavian* [Spring ritual song in the West and among the Slavs Western]. SPb: Tip. Imp. AN. Ch. I, 1(rus).
3. Budina, O. R. & Shmeleva, M. N. (1989). *Gorod i narodnye tradicii russkikh: Po materialam Centr. r-na RSFSR* [City and folk traditions of Russians: Based on materials from the Center. district of the RSFSR]. Otv. red. M. G. Rabinovich; AN SSSR, In-t jetnografii im. N. N. Mikluho-Maklaja. M.: Nauka (rus).
4. *Derzhavnyi arkhiv Mykolaiivskoi oblasti* [The state archive of the Nikolaev area] f. 229, op. 1 spr. 1807, ark. 149 (ukr).
5. *Derzhavnyi arkhiv Mykolaiivskoi oblasti* [The state archive of the Nikolaev area] f. 229, op. 1 spr. 1807, ark. 408 (ukr).
6. *Derzhavnyi arkhiv Mykolaiivskoi oblasti* [The state archive of the Nikolaev area] f. 230, op. 1 spr. 11003, ark. 14 (ukr).
7. *Derzhavnyi arkhiv Mykolaiivskoi oblasti* [The state archive of the Nikolaev area] f. 230, op. 1 spr. 12599, ark. 1 (ukr).
8. Dukov, E. V. [Ed.]. (2000). *Razvlekatel'naja kul'tura Rossii XVIII–XIX vv.: ocherki istorii i teorii* [Entertainment culture of Russia in the 18th – 19th centuries: essays on history

and theory]. Ros. akad. nauk, Gos. in-t iskusstvoznaniya M-va kul'tury Ros. Federacii. SPb: D. Bulanin (rus).

9. Huzenko, Yu. I. (2000). Diialnist blahodiinykh tovarystv Mykolaieva naprykintsi XIX – na pochatku XX st. [Activities of charitable societies of Nikolaev in the late XIX – early XX centuries]. *Naukovi pratsi*. T. 5, 44–48. Mykolaiv: MF NaUKMA (ukr).

10. Huzenko, Yu. I. (2006). *Stanovlennia i diialnist hromadskykh blahodiinykh obiednan na Pivdni Ukrainy v druhii polovyni XIX – na pochatku XX st. (na materialakh Khersonskoi hubernii)* [Formation and activity of public charitable associations in the South of Ukraine in the second half of the XIX – beginning of the XX century. (on the materials of the Kherson province)]. Mykolaiv : Ilion (ukr).

11. Jeliade, M. (1994). *Svjashhennoe i mirskoe* Per. s fr., predisl. i komment. N. K. Garbovskogo [Sacred and secular]. M.: Izd-vo MGU (rus).

12. Karpova, G. (2008). *Prazdnik v kontekste social'nyh izmenenij: tradicija i vlast'* [Holiday in the context of social changes: tradition and power]. Saratov: izd.-vo «Nauchaja kniga» (rus).

13. Keller, Je. A. (2001). *Prazdnichnaja kul'tura Peterburga: Oчерki istorii* [Festive culture of St. Petersburg: Essays on history]. SPb.: Izd-vo V. A. Mihajlova (rus).

14. *Oчерk dejatel'nosti Nikolaevskogo obshhestva nochlezhnyh domov za 25 let ego sushhestvovaniya (1886–1911 gg.)*. (1912). [Essay on the activities of the Nikolaev society of night lodging houses for 25 years of its existence (1886–1911)]. Nikolaev. Jelektrich. tipolitografija L. i I. Belolipskih (rus).

15. *Otchjot Nikolaevskogo Blagotvoritel'nogo obshhestva za 1900 g.* (1901). [Report of the Nikolaev Charitable Society for 1900]. Nikolaev: Tipografija br. L. i I. Belolipskih (rus).

16. Ozhegov, C. B. (1912). *Slovar' russkogo jazyka*. [Dictionary of the Russian language]. M.: Oniks-LIT, Mir i Obrazovanie (rus).

17. Shytiuk, M. M., Petrenko, O. M. & Kryzhanovska, N. Ye. (2010). *Khorove mystetstvo Mykolaivshchyny kinets XVIII – pochatok XXI stolittia* [Choral art of Mykolayiv region end of XVIII – beginning of XXI century]. Mykolaiv: Shamrai (ukr).

18. *Ustav Gorodovogo sobranija v gorode Nikolaev*. (1870). [Charter of the City Council in the city of Nikolaev]. Nikolaev: Tipografija Alehina i Bogomola v Nikolaeve (rus).

19. Zaharova, O. Ju. (2001). *Svetskie ceremonialy v Rossii XVIII – nachala XX v.* [Secular ceremonies in Russia in the 18th – early 20th centuries]. M.: ZAO Izd-vo Centrpoligraf (rus).

Статтю також розміщено на сайті міжнародної організації «Society for Cultural and Scientific Progress in Central and Eastern Europe» 16.11.2013 р.